

KIRJOITTAMISEN TILOJA

Jaana Lamberg
Kandidaatintutkielma
Kirjoittaminen
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Jaana Lamberg	
Työn nimi Kirjoittamisen tiloja	
Oppiaine Kirjoittaminen	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 27
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tarkastelen omaa kirjoittamistani tutkimalla valmistunutta mutta toistaiseksi julkaisematonta runokokoelmaani. Kokoelman tekstit kulkevat sekä lähiluonnossa että vähän muillakin mailla. Otin tarkastelun kohteeksi erityisesti kirjoittamisen tilat, paikat tai hetket, joissa olen runojani kirjoittanut ja luultavasti vastaisuudessakin kirjoitan. Minua kiinnostaa se, missä runoilija kirjoittaa ja miten esimerkiksi kirjoittaessaan voi päästä metsään olematta metsässä. Näitä tutkin omien kokemusteni kautta. Tutkimuskysymyksinä ovat: miten kirjoittamisen paikat tai tilat näkyvät runoissa, missä fyysisesti kirjoitan, ja mikä on kirjoittamispaikkojen suhde runoihin.</p> <p>Tutkimusotteeni on autoetnografinen, omaa tekemistä ja kokemista kuvaileva. Poimin kokoelmasta käsin yhden tai useamman sanan ilmaisuja, joiden katson jotenkin ilmaisevan tilaa. Tilan käsitteen rinnalla kulkevat paikka ja aika. Luokittelin ilmaisuja eri alaluokkiin ja nostin joitakin ilmaisuja runoesimerkkien kautta tarkempaan tarkasteluun. Tilan ilmaisemisen luokiksi muodostuivat suorat tilan ilmaisut, tilan ilmaiseminen tekemisenä ja tilan ilmaiseminen aistihavaintoina. Kussakin luokassa löytyy tarkempia analyysiyksiköitä kuten se, oliko tekeminen runon puhujan omaa vai jonkun tai jonkin muun tekemistä. Kuvaan aistihavaintoja myös erikseen näkö-, kuulo-, tunto- ja hajuhavaintoina. Lisäksi nostan esiin joitakin yksittäisiä muita havaintoja.</p> <p>Tilan ilmaisujen luokittelu valitsemieni analyysiyksiköiden perusteella osoittaa niiden tulkinnallisuuden ja limittäisyyden. Pidän tätä merkinä runojeni kerroksellisuudesta ja monitulkintaisuudesta. Samoin kuin olen kävellyt luonnossa kirjoittaessani ja runomuistiinpanoja tehdessäni, kävelen uudelleen mielessäni noiden paikkojen läpi analysoidessani ja pohtiessani teksteistä poimimiani ilmaisuja. Analyysini vahvistaa identifioitumistani luontorunoilijaksi. Kirjoittamistavalleni löytyy kirjallisuudesta myös nimi: kävelykirjoittaminen.</p>	
Asiasanat kirjoittaminen, runo, tila, paikka, aika, autoetnografia	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

Kuvio 1. Kuvallisuuden muotoja.....	7
-------------------------------------	---

TAULUKOT

Taulukko 1. Tilan ilmaisujen luokkia ja analyysiyksiköitä.....	11
--	----

SISÄLLYS

1	MIETTEITÄ RUNOKOKOELMANI ÄÄRELLÄ	1
2	KÄSITTEISTÄ	3
2.1	Kirjoittamisesta	3
2.2	Tilasta kirjoittaessa, kirjoittamisessa ja kirjoituksissa	4
2.3	Runojen analysoinnista	6
2.4	Omien kokemusten merkitys esiin autoetnografialla	8
3	KIRJOITTAMISEN TILOJA ETSIMÄSSÄ JA LÖYTÄMÄSSÄ	10
3.1	Analyysini vaiheista	10
3.2	Suoria tai kirjaimellisia tilan/ paikan ilmaisuja	12
3.3	Erilaisia tekemiseen liittyviä ilmaisuja	13
3.4	Tilan ilmaisuja aistihavaintoina	17
3.5	Muita havaintoja	20
4	POHDINTA	22
	LÄHTEET	26

1 MIETTEITÄ RUNOKOKOELMANI ÄÄRELLÄ

Rakastan runojen ja tietotekstien kirjoittamista, tosin kumpaaakin vähän eri tavalla. Runot ovat minulle vahvojen aistien tekstejä, tietoteksteissä puolestaan pyrin jonkinlaiseen luovan ilmaisun ja vakaan tietoperustan tasapainoon. Tuntui luonnolliselta yhdistää runot, ja erityisesti hiljattain viimeistelemani ensimmäinen runokokoelmani kirjoittamisen kandidaatintutkielmaan. Enää tarvittiin vain näkökulma, suunta johon tutkimuksen keinoin katson.

Toimitin pari kuukautta sitten runokokoelmani kilpailuun, johon luulin osallistuneeni jo viime keväänä. Tänä vuonna, kun kilpailumainoksia alkoi taas näkyä, ajattelin että en jaksaa yrittää uudestaan vaan yksi kerta riittää. Pari päivää ennen määräaikaa kuitenkin tajusin kilpailuorganisaation viestinnästä, että tekstejäni ei oltu viime keväänä huomioitu lainkaan myöhästymisen takia. Olin luullut osallistuneeni ja luullut tullessi hylätyksi tekstieni takia mutta ne olivat varmaankin menneet suoraan silpuriin.

Koska olin aina halunnut osallistua edes kerran, olin tänä keväänä jälleen kerran viime tipassa liikkeellä melkein kyllästymiseen asti viilaamani tekstikokoelman äärellä. Säädin säkeitäni ja kuljin tutuilla poluilla, kirjoittamiseni tiloissa ja mielentiloissa, kokoelmani huoneesta toiseen.

Kokoelmani rakentamisessa edelliskeväänä tila- ja huoneajattelu oli keskiössä. Aluksi laitoin runoni melko suoraan kronologiseen järjestykseen vuodenkierron mukaan, koska olin niitä kahden kevään ja niiden välisen ajan kirjoittanut. Kokonaisuutta työstäessäni runuhuoneet alkoivat kuin itsestään muodostua. Huoneet tai tilat näkyivät samankaltaisina tiloina ja joskus myös mielentiloina eri runojen välillä. Toki myös muodollisia yhteneväisyyksiä löytyi.

Tila-ajattelu kokoelmaa rakentaessani johdatti minut pohtimaan kirjoittamisen tiloja yleisemminkin. Halusin katsoa ulkopuolelta, missä kirjoitan. Samalla kun mietin ja muistelin paikkoja tai tiloja, joissa olen kirjoittanut, pohdin sitäkin, miten kirjoittaja voi päästä tekstissään työhuoneensa tai muun kirjoittamistilansa ulkopuolelle. Miten

siis päästä metsään olematta metsässä? Samalla aloin pohtia, voiko tämän tiedon kautta päästä käsiksi myös siihen, miksi kirjoitan – tai miksi en kirjoita.

Valitsin kandidaatintutkielmani aiheeksi kirjoittamisen tilojen tutkimisen ja lähestymistavakseni autoetnografian. Runojen kirjoittajana pidän itseäni jo kokeneena, mutta analysoijana olen varsin tottumaton. Tämä työ toimi itselleni senkin osalta hyvänä oppimiskokemuksena.

Tutkimuskysymyksiä hahmottelin seuraavasti:

- Miten kirjoittamisen paikat tai tilat näkyvät runoissa?
- Missä fyysisesti kirjoitan?
- Mikä on kirjoittamispaikkojen suhde runoihin?

2 KÄSITTEISTÄ

Määrittelen aluksi tärkeimpiä tässä tutkielmassa käyttämiäni käsitteitä. Aloitan kirjoittamisesta ja tilasta, jotka ovat koko työni olennaisimmat käsitteet jo sen otsikosta lähtien. Kerron myös hiukan siitä, miten lähestyn runojen analysointia. Lopuksi perustelen tutkielmani autoetnografista tutkimustapaa.

2.1 Kirjoittamisesta

”Kirjoittaminen kuuluu kaikille”, on otsikoitu kirjailija Susanna Hastin äskettäin julkaistu kolumni Ylellä. Hast peräänkuuluttaa kirjoittamista kaikkien oikeutena, ei vain julkaisseiden kirjailijoiden tai erityislahjakkuuksien ylellisyytenä. Hän väittää kirjoittamisen olevan ajattelua, kuten olen väittänyt minäkin ja moni muu kirjoittaja – siis ajattelijana – jo paljon aikaisemmin. Ajatukset hahmottuvat ja täsmentyvät kirjoittaessa. Kirjoittamalla pystyy vaikuttamaan muihin ihmisiin ja usein merkittävästi myös itseensä. (Esim. Hast, 2023; Lamberg, 2019; ks. myös kirjoittamisen itselle tuottamasta hyvinvoinnista Ihanus, 2022.)

Ajattelen, että kirjoittaa voi missä vain, ja nykyään koko lailla myös välineestä riippumatta – tämä pohdinta sivuaa jo seuraavan alaluvun tila-käsitteen käsittelyä. Päiväkirjan kirjoittaminen tapahtunee useimmiten konkreettiseen muistikirjaan ja kotioloissa, ehkä huonossa asennossa vuoteessa juuri ennen nukahtamista. Kirjailijuutta tavoittelevat tai sen statuksen jo saavuttaneet saattavat etsiä itselleen sopivan kirjoittamisrutiinin jostain tietystä paikasta kodissaan tai lähikahvilassa ja toisaalta myös joskus päästä ilokseen kirjoittamaan inspiroivaan kirjailijaresidenssiin. Moni kirjoittaja on kenties kulkenut kynä ja pieni muistikirja taskussaan mutta nykyään on tavalista myös tehdä muistiinpanoja vaikkapa kännykän muistioon tai pilvipalveluun. Tätä menetelmää käytän usein itse eli kirjoitan runomuistiinpanoja kännykällä luonossa. Joku ottaa kameralla valokuvan muistoksi, toinen kirjoittaa havaintonsa ylös.

Tätä tutkielmaa tehdessäni vien ajatteluni eteenpäin myös reflektiopäiväkirjani kanssa. Aluksi kirjoitin mielessäni keväthangella maatessani, katselin taivasta, kuuntelin hiljaisuuden ääniä ja kirjoitin. Kotiin päästyäni huomasin, etten enää muistanut mielessäni kirjoittamaani, joten seuraavalla kerralla napsautin kännykän nauhurin päälle ja kirjoitin ääneen. Joku toinen kenties sanoisi sitä ääneen ajatteluksi, mutta minä haluan tällä kertaa ajatella sitä nimenomaan kirjoittamisena. (Ks. myös kuvaus yhdenlaisesta mielessä kirjoittamisesta Colyar, 2013.)

2.2 Tilasta kirjoittaessa, kirjoittamisessa ja kirjoituksissa

Millainen on tilan ja kirjoittamisen välinen suhde? Puhutaanko kirjoittamisen tilassa siitä, missä kirjoitetaan, eli tilasta, jossa kirjoittaja fyysisesti tai henkisesti on kirjoittaessaan? Voiko tila tarkoittaa myös mielentilaa, olotilaa? Entä onko kirjoittamisen tila se tila, johon kirjoitettu runo asettuu, tila josta se puhuu, tai ympäristö jota se kuvaa?

Tietokirjailija Emilia Karjula on määritellyt kirjoittamisen alan väitöskirjassaan subjunktiivista tilaa. Tällä Karjula (2016, s. 334) viittaa sekä konkreettiseen että mentaaliseen, kirjoittamiselle erityiseen tilaan. Mutta silloin kun on kyse konkreettisesta tilasta, tekeekö kirjoittaminen tilasta vai tila kirjoittamisesta erityisen? (Vrt. Karjula, 2020, s. 28; Harper, 2012, s. 48.)

Aluksi päätän keskittyä kirjoittamisen tilaa ajatellessani nimenomaan konkreettiseen tilaan ja jättää mentaalisen tilan enimmäkseen käsittelemättä. Lähtöoletukseni on, että konkreettinen fyysinen tila näkyy runoissa. Kuvittelen voivani erottaa konkreettisen ja mentaalisen tilan toisistaan.

Konkreettisen tilan määrittelemiseen etsin Karjulan väitöskirjan johdantelemana apua luovan kirjoittamisen professori Graeme Harperilta, joka puhuu luovan kirjoittamisen habitaatista. Harper käyttää käsitteitä *habitat* ja *habitation*. Habitaatti on tila, jonka kirjoittaja luo ympärilleen. *Habitation* – toiminta – puolestaan käsittää paikan lisäksi ajan ja Harperin mukaan on sitä, että luova kirjoittaminen edellyttää läsnäoloa jossakin tilassa. Tai kuten ajattelen oltuani pari vuotta runoilija Risto Ahdin runo-opissa, läsnäoloa mentaalisisessa tilassa ja sitä kautta läsnäoloa tekstissä. (Harper, 2012, s. 70–72; ks. myös Karjula, 2020, ss. 34–35; Ahti, 2002.)

Kokeellisen kirjallisuuden edustaja Georges Perec on käsitellyt tilaa laajasti erilaisten esimerkkien kautta kirjassaan *Tiloja / Avaruuksia*. Ranskankielisen alkuteoksen sana *espace* merkitsee kahdesta erilaisesta näkökulmasta sekä *tilaa* että *avaruutta*, *avartuneisuutta* (Perec, 1974/1992, s. 7, suomentajan huomautus). Teos koostuu lyhyistä kappaleista, jotka käsittelevät erilaisia tiloja ja esineitä sekä kirjoittajan havaintoja ja sekalaisen oloisia pohdintoja niistä.

Metsistä kaupunki-ihminen Perec ei oikeastaan kirjoita ja maaseutua hän tuntuu jopa ylenkatsovan. Hän sivuaa sitä kirjassaan vain lyhyesti utopian, kuvitelman tasolla. (Perec, 1974/1992, ss. 67, 81–84.) Etsin lisää tietoa. Metsän hyvinvointivaikutuksista löytyisi useitakin tutkimuksia, mutta se ei ole omassa tutkimuksessani keskiössä. Lopulta päädyn lukemaan Sari Mäki-Penttilän (2020) arvion kirjasta, jossa Camille Manfredi tarkastelee luontoa ja tilaa skottilaisessa nykykirjallisuudessa ja -taiteessa. Mäki-Penttilä kuvailee Manfredin esittelemiä taiteilijoita: ”Yhteistä näille ulkoilmakirjoittajille on se, että kirjoitus alkaa kokemuksesta, hiljaisuudesta, luonnossa olemisesta ja luonnon tarkasta havainnoinnista [...]” Vakuutun ulkoilmarunoilijan tai -kirjoittajan käsitteestä ja tunnistan siitä itseni.

Jo ennen tutkimukseni aloittamista muistelin, olenko kirjoittanut runoihini esimerkiksi metsän siten, että en todellisuudessa ole ollut metsässä tai käyttänyt apuna konkreettisesti metsässä tekemiäni muistiinpanoja. Tätä ajatellen oli hyvin kiinnostavaa tutustua Perecin (1974/1992, 67–68) keskeneräisestä työstä kertovaan lukuun, jossa hän kertoo kirjoittaneensa kuukausittain kahdessa eri paikassa välittömiä havaintojaan, ja sen jälkeen toisen kuvauksen samoista paikoista muistinvaraisesti siten, että hän on jossain aivan muualla ja vain yrittää palauttaa mieleensä paikan ja sen herättämät muistot sekä siellä tapahtuneet tapahtumat. Hän jatkoi kuukausittaista havainnointiaan useiden vuosien ajan mutta ei aivan aikomaansa kahtatoista vuotta. Täähän työhön liittyvä Perecin teos *Lieux* (suom. sijasta, asemasta) jäi kesken, joten en pysty palaamaan hänen tuloksiinsa mutta hänen keräämänsä tekstikorpus ja siihen liittyvät materiaalit on kuitenkin hiljattain avattu, aihetta tutkittu ja siitä kirjoitettu ranskankielinen kirja (Schulte Nordholt, 2022).

Tilalla on muitakin ulottuvuuksia tai määrittelyitä kuin sen konkreettisuus tai mentaalisuus. Maantieteilijä Doreen Massey pohtii tilan ajallisuutta, johon Harperkin viittaa. Masseyn mukaan ”tila on pohjimmiltaan epäjatkuva” ja siinä näkyvät sekä järjestys että kaaos. Sen lisäksi, että tila on ajallista, se on myös suhteellista, avointa, alati muuttuvaa ja moniulotteista. (Massey, 2005, ss. 29–37; Massey, 2008, ss. 57–59.) Itse ajattelen moniulotteisuuden tarkoittavan sitä, että kolmiulotteinen tila, vaikkapa huone, sisältää myös ajallisen ja eri aistien tuottamat ulottuvuudet.

Tilan moniulotteisuus näkyy usein kaunokirjallisissa teksteissä paikannuksien sarjana. Aluksi kuvataan kohdetta yksityiskohtaisesti läheltä, sitten astutaan kauemmas kuvattavasta kohteesta (Lummaa, 2010, s. 44–45). Kuten vaikkapa elokuvassa, moniulotteista kuvaa voidaan runoissakin tuoda esiin myös toisinpäin näyttämällä ensin kauempaa ja sen jälkeen tarkentamalla yksityiskohtaan.

Käytän tutkimuksessani käsitteitä *tila* ja *paikka* osittain limittäin, koska jälkimmäinen tuntuu erityisesti analyysivaiheessa sopivan joihinkin tiloihin paremmin.

2.3 Runojen analysoinnista

Ajattelen, että omia tekstejään on toisaalta helpompi analysoida kuin toisen ihmisen runoja: tietäähän itse, mitä on kirjoittaessaan ajatellut – siis jos sattuu muistamaan. Toisaalta kirjoittajana ei välttämättä aina edes tajua, millaisia merkityksiä on alitajuisesti kirjoittamisellaan muodostanut: kirjoittaessaan voi päästä luovaan flow-tilaan, jossa sanat tuntuvat siirtyvän paperille tai tietokoneen tiedostoon kuin itsestään (Csikszentmihalyi, 2009; Karjula, 2020, s. 120). Runon lukijan asemaan asettuminen on joka tapauksessa hyödyllistä ja avaa erilaisia näkökulmia ”pelkkään” kirjoittajuuteen tai runon puhujuuteen verrattuna.

Runoja analysoidaan useimmiten yksittäisinä teoksina ja tavoitellaan niiden teemaa (esim. Lummaa, 2010, s. 51–52). Otan tässä autoetnografisessa tutkimuksessani kuitenkin huomioni kohteeksi kokonaisen runokokoelman, jolloin en katso niin tarkasti yksittäisiä runoja joitakin esimerkkejä lukuun ottamatta. Pyrin löytämään kokonaisuudesta erilaisia rakenteita ja tapoja ilmaista tilaa, jossa runon puhuja on, ja jossa runon kirjoittaja – minä itse – on useimmiten myös ollut joko konkreettisesti fyysisesti tai kuvitteellisesti, vain ajatuksissaan. Teemoja sivuan enimmäkseen koko kokoelman tasolla, en yksittäisen runon tasolla.

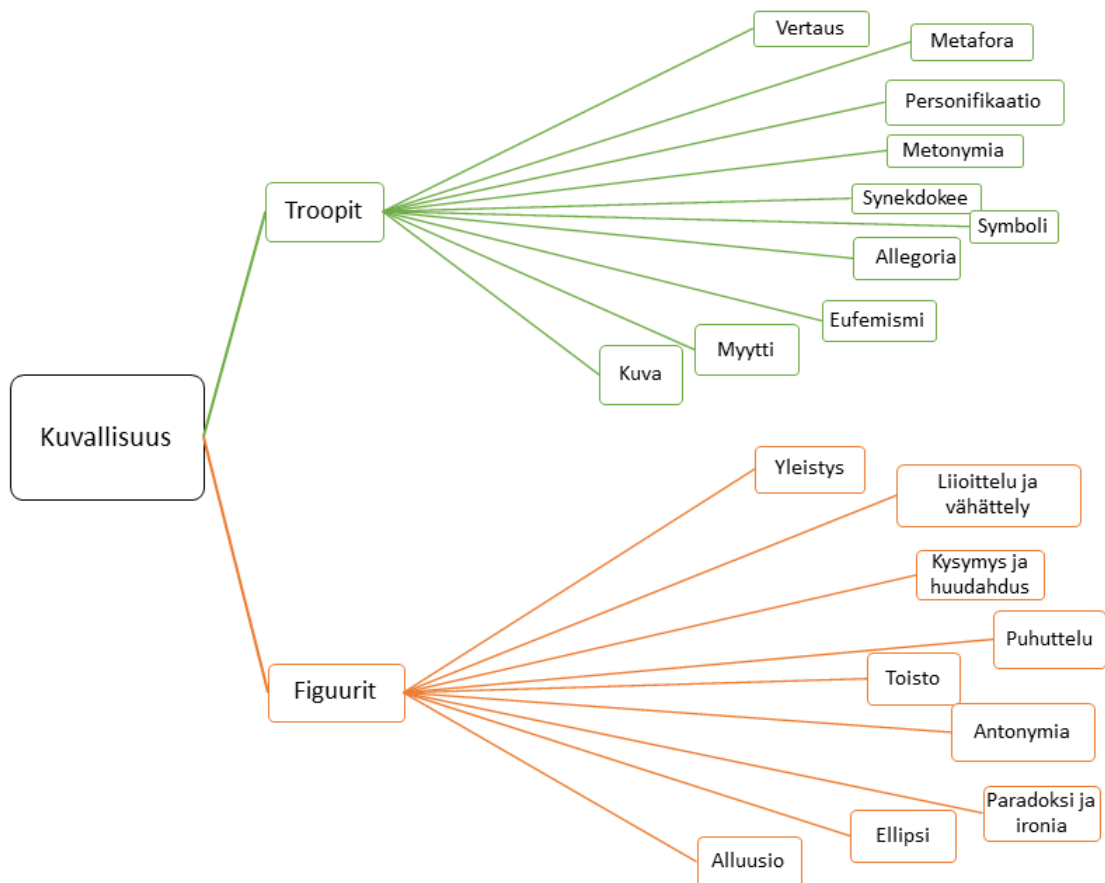
Runoanalyysissä lähdetään usein liikkeelle sana-aineksen analysoinnista ja edetään sitten tarkastelemaan runon rakennetta ja äänteellisyyttä. Rakenne tarkoittaa esimerkiksi metriikkaa, visuaalisuutta ja typografiaa, ja äänteellisyys puolestaan riimejä eli loppusointuja, alliteraatiota eli alkusointuja ja onomatopoeiaa eli äänteiden kuulo-kuvallisuutta. (Ks. esim. Kantokorpi, Lyytikäinen & Viikari, 1990, s. 70.) Tässä tutkielmassa keskiössä ei kuitenkaan ole runojen rakenne vaan sisältö: erilaiset tilaa kuvaavat sanat ja usean sanan ilmaisut. Jätän rakenteen käytännössä pois tarkastelusta, ja äänteellisyyttä sivuan vain ohuesti.

Keskityn sana-aineksen käsittelyssä nimenomaan siihen, miten *tila*, *tilallisuus* tai *avaruudellisuus* näkyvät runoissa ja kokoelmassa. Sana-aineksen analyysi tarkoittaa tässä sanojen ja lauseiden kuvallisuuden pohtimista (Lummaa, 2010, s. 36; ks. myös Parkko, 2021). Lingvistinä vilkaisen myös hiukan kielioppia, sillä onhan sekin olennainen osa runoutta.

Kuvakieli tekee runoudesta erityistä. Se nostaa arjen välähdykset arjen yläpuolelle ja synnyttää uusia oivalluksia ja kytköksiä. (Kainulainen, 2010, s. 33.) Kuvallisuus mahdollistaa runoudelle ominaisen epäsuoran ilmaisemisen ja luo uusia näkökulmia ja merkityskokonaisuuksia (Parkko, 2021, s. 75; Ratia, 2010, ss. 123–124).

Kuvallisuus voidaan jakaa trooppeihin eli kielikuviin ja figuureihin eli vakiintuneisiin lause- ja ajatusrakenteisiin. Kuvioon 1 olen ryhmitellyt ennen kaikkea oman analyysini ja ajatteluni tueksi erilaisia trooppeja ja figuureja soveltaen runoilija Tommi Parkon (2021, ss. 85–130) kirjassaan *Runoilijan työkalupakki* esittelemiä kuvallisuuden

muotoja. Tässä eivät ole aivan kaikki Parkon esittelemät muodot vaan ne, jotka olen katsonut analyysini kannalta olennaisimmiksi. Troopeista valitsin kuvioon näkyviin vertauksen, metaforan eli varsinaisen kielikuvan, personifikaation eli henkilöitymän, metonymian eli sanan korvaamisen toisella ilmauksella, synekdokeen (osa edustaa kokonaisuutta), symbolin, allegorian eli vertauskuvallisen tason, eufemismin eli kiertoilmaisun, myytin ja kuvan. Figuuereista puolestaan valitsin yleistyksen, liioittelun ja vähättelyn, kysymyksen ja huudahduksen, puhuttelun, toiston, antonymian eli vastakohtaisuuden, paradoksin ja ironian, ellipsin eli sanaheiton (poisjättämisen) ja alluusion eli viittaamisen. Jäljempänä käytän alluusiosta enemmän yläkäsitettä intertekstuaalisuus.



Kuvio 1. Kuvallisuuden muotoja.

2.4 Omien kokemusten merkitys esiin autoetnografialla

Valitsin lähestymistavaksi tähän tutkimukseen autoetnografian. Stacy Holman Jones kuvaa autoetnografisten projektiansa kumpuavan siitä, miten hän haluaa ymmärtää omia kokemuksiaan paremmin ja syvemmin (Adams, Ellis & Holman Jones, 2017, ss. 7–8). Se on minunkin lähtökohtani tässä tutkimuksessa – oman runokirjoittamiseni ymmärtäminen.

Autoetnografisessa tutkimustavassa tutkija itse sekä tuottaa tutkittavan aineiston että tekee siitä tulkinnat. Keskeistä aineistoa ovat tutkijan omat kokemukset ja niistä kirjoitetut muistiinpanot. (Uotinen, n.d.) Taivutan tätä määritelmää omassa tutkimuksessani käsittelemällä kirjoittamiani runoja omien kokemuksieni tavoin, vaikka runot harvoin kuvaavat täysin suoraan tai pelkästään todellisia tapahtumia sellaisenaan.

Merkittävää autoetnografisessa lähestymistavassa on se, miten tutkimuksesta silloin kirjoitetaan. Akateemisessa tutkimusperinteessä on yleensä haettu objektiivisuutta tieteen normatiivisella kielellä ja siinä samalla tutkijan etäännyttämisellä (ks. esim. Tienari & Kiriakos, 2020). Kun luen, että autoetnografia on kirjaimellisesti auto-biografian eli omaelämäkerrallisuuden ja etnografian eli kuvailevan tutkimuksen risteysalueella (Adams ym., 2017, ss. 2–3), ajatus omaelämäkerrallisuudesta alkaa ohjata kirjoittamistani. Sen lisäksi, että tutkimissani teksteissä ja analyysissäni olen henkilökohtaisten kysymysten äärellä, jo teoriaa pohtiessani kirjoitan omalla äänelläni, itseäni häivyttämättä.

Pohdin onko käyttämäni menetelmä tarkemmin määriteltynä evokatiivista autoetnografiaa, jossa keskitytään enemmän omien kokemusten merkitykseen eikä niinkään niiden yleistettävyyteen. Aiheesta ovat kirjoittaneet erityisesti Carolyn Ellis ja Arthur Bochner, joiden teos *Evocative Autoethnography* (Bochner & Ellis, 2016), on minulle suorastaan hämmäntävä lukukokemus tarinallisuudessaan verrattuna tavallisesti lukemaani tutkimuskirjallisuuteen. Tuntuu tajunnan räjäyttävältä tapa, jolla he kuvaavat koko käsitteen eri näkökohtineen tarinallisesti ja dialogisesti aiheen ympärille kertyneen työryhmän ja keskustelujen kautta.

Toisaalta kirja saa minut myös epäroimään, koska oma tutkimustekstini ei mielestäni ole taiteellista tai taidetta (ks. myös Tienari & Kiriakos, 2020). Päädyn kuitenkin siihen johtopäätökseen, että menetelmäni lähestyy enemmän evokatiivista kuin analyttistä. En pyri yleistämään omia kokemuksiani runouteen tai kirjoittamiseen ylipäänsä vaan haluan vain katsoa, mitä merkityksiä omista teksteistäni löytyy ja millaisia mielikuvia ne herättävät.

Autoetnografiassa kirjoittaminen ei ole erillään tutkimuksesta, toteavat Bochner ja Ellis (2016, luku: Writing in the Social Sciences). Tähän kirjoitin ensin vahingossa, ettei kirjoittaminen ole erillään ajattelusta, mikä ei ollut ollenkaan huono erehdys.

Näin palaan aikaisempaan pohdintaani, että kirjoittaminen on ajattelua. Tutkiminen on ajattelua. Kirjoittaminen on tutkimista.

Runojen analysoinnissa lukija on normaalisti keskeisessä roolissa. Omien runojeni autoetnografisessa tarkastelussa asetun itse lukijan rooliin. Pitääkö minun silloin pyrkiä häivyttämään kirjoittajan roolini? Pitääkö unohtaa se, mitä muistan kirjoittamisen hetkistä ja keskittyä itse teokseen? Annanko analyysissäni tekstin puhua minä-lukijalle kuin se olisi syntynyt jostain muusta kuin itsestäni? Näitä kysymyksiä pohdin ja tulen siihen johtopäätökseen, että minulla on tutkijana kaikki nämä roolit: kirjoittajan, lukijan ja tutkijan. En häivyttä itseäni mutta en myöskään nosta itseäni tarpeettomasti esiin.

3 KIRJOITTAMISEN TILOJA ETSIMÄSSÄ JA LÖYTÄMÄSSÄ

Mitä runoissa näkyy, kun kirjoittaja itse katsoo niitä kirjoittamisen jälkeen? Tässä luvussa palaan omiin teksteihini, niistä muodostamaani kokonaisuuteen ja niiden kirjoittamiseen liittyviin hetkiin. Esittelen aluksi yleisesti runokokoelmaani ja perustelen tekstien analysoinnissa käyttämiäni tapoja ja menetelmiä. Tämän jälkeen esittelen analyysini tuloksia. Käyttämäni runositaatit ovat kahta lukuun ottamatta kokonaisia runoja, ja olen merkinnyt ne tämän tutkielman tarkoituksiin juoksevilla numeroinnilla, joka ei kerro mitään esimerkiksi niiden sijainnista kokoelmassa.

3.1 Analyysini vaiheista

Aluksi pohdin lyhyesti kokoelman aihetta ja teemaa. *Aihe* löytyy usein, mutta ei aina, otsikosta (Tieteen termipankki, 2023a). Kokoelmaa viimeistellessäni ensimmäisen kerän keväällä 2022 valitsin sen otsikon yhden runon toistuvasta säkeestä: *Kurjen huudossa olen aina totta*. Tämä metafora, minän olemassaolon rinnastus kurjen huutoon, kertoo siitä, miten luonto on minun ja minua, ja minä olen luonnon oma ja osa luontoa – tai miten luonto on osa runojen puhujaa ja hän luontoa. Nyt kun tulkitsen omia tekstejäni, voin todeta, että pääpiirteittäin runojen puhuja ja niiden kirjoittaja ovat yhtä, joten päätin käyttää tutkielmassa limittäin käsitteitä puhuja, kirjoittaja ja minä.

Kokoelmani *teema* kulkee edestakaisin uupumuksen ja siitä nousemisen rajapinoilla. Teeman sisällä on *motiiveja*, kielikuvia tai merkityselementtejä, joista monet toistuvat läpi kokoelman (Tieteen termipankki, 2023b; Lummaa, 2010, ss. 43–53). Tilan ilmaisuja löytyy näistä motiiveista mutta myös muualta teksteistä. Palaan myöhemmin näihin yksityiskohtaisemmin.

Aloitin käymällä käsikirjoituskopion runo runolta läpi ja alleviivaamalla niitä ilmaisuja, jotka mielestäni kiinnittävät runon puhujan johonkin paikkaan tai tilaan. Jätin kirjoittamani prologin tästä pois, koska se poikkeaa tyyliään kokoelman runoista ja on alun perin kirjoitettu käytännössä nimenomaan tilaan, paikkaan ja maisemaan kiinnittäväksi tekstiksi. Halusin siis ennemmin tarkastella tilaa teksteissä, joissa sen kuvaaminen ei ole alun perin ollut päätarkoituksena. Tämän jälkeen siirsin alleviivatut ilmaisut allekkain tekstiedostoon. Tämän vaiheen olisin voinut toki tehdä myös kopioimalla ilmaisut digitaalisesta versiosta, mutta kirjoitin ne mielelläni uudestaan, koska kirjoittaessani saatoin vielä ajatella niiden sisältöä samalla. Tämän vaiheen jälkeen ryhmittelin hakutoimintoa käyttäen samankaltaisia sanoja/fraaseja. Sen tehtyäni tulostin luettelon vielä paperille lähempää tarkastelua varten. Täydensin ilmaisuluetteloani analyysivaiheessa, sillä huomasin yksittäisiä runoja tarkastellessani vielä lisää etsimiäni ilmaisuja.

Koska runokokoelmassani on lähes kahdeksankymmentä runoa ja niistä suurimassa osassa erilaisia paikan tai tilan ilmaisuja, en voi käsitellä jokaista runoa samalla tarkkuudella. Ilmaisujen (sanojen/fraasien) ryhmittely auttoi työn rajaamisessa. Lopuksi valitsin kokonaiskuvan esittelyn lisäksi lähempään tarkasteluun seitsemän runoa. Runot valikoituivat sen mukaan, mihin havaitsemiini tilan ilmaisuihin kaipasin tarkempaa esittelyä laajemmassa kontekstissa.

Luokittelimiani paikan tai tilan ilmaisuja tarkastellessani lingvisti-minäni kiinnitti ensimmäiseksi huomiota kielioppiin niiden taustalla. Edes suoria paikan tai tilan ilmaisuja ei kuitenkaan voi pelkistää pelkkään kieliopilliseen olemukseensa, kuten sanaluokkiin tai siihen ovatko ne ulko- vai sisäpaikallissijoja, vaan niistä löytyy jotain muuta merkittävää. Runojen analyysiin tottumattomana jouduinkin jatkuvasti muistuttamaan itseäni nimenomaan runokielen piirteiden tarkkailemisesta.

Tuloksia käsitellessäni huomasin, että luokittelussa käyttämiäni luokkia tai analyysiyksiköitä kannattaa ryhmitellä suurempiin kokonaisuuksiin. Taulukossa 1 näkyy, miten olen ryhmitellyt samantapaisia analyysiyksiköitä.

Taulukko 1. Tilan ilmaisujen luokkia ja analyysiyksiköitä.

Suoria tilan ilmaisuja	Tekemiseen liittyviä tilan ilmaisuja	Aistihavainnot	Muita huomioita
Sisäpaikallissijoja	Joku/jokin tekee jotain	Näköhavainnot	Välimerkit, säkeenlytykset, äänteellisyys
Ulkopaikallissijoja	Minä teen jotain	Kuulohavainnot	Intertekstuaalisuus
Liikkeen ääniä	Käskyjä, kehotuksia, toiveita	Tuntohavainnot	Toisto
Muita		Hajuhavainnot	”Näytä, älä kerro”

Runojen kirjoittamisen rinnalla en ollut pitänyt varsinaista työpäiväkirjaa, jonka olisin voinut ottaa tässä analyysin osaksi. Onnekseni en kuitenkaan ole vielä ollut niin tuottelias runoilija, etten suunnilleen muistaisi tilanteita ja paikkoja, joissa tekstini ovat alkaneet syntyä. Näin ollen yksittäisten runojen tarkastelussa paneudun tarkemmin kirjoittamishetken tilan ja runossa näkyvän tilan suhteeseen siten kuin kirjoittamishetket ovat muistiini tallentuneet.

Analyysivaiheen alussa aloin kirjoittaa reflektiopäiväkirjaa, johon kirjasin tutkimuksen tekemiseen ja runokokoelman läpikäymiseen liittyviä havaintoja, kokemuksia ja tunteita sekä niiden lisäksi runojeni kirjoittamiseen liittyviä muistoja. Kirjoitin reflektiopäiväkirjaa kotona tutkielmatekstini äärellä mutta myös runokokoelmani niillä paikoilla, jotka ovat kotini lähellä. Ulkona kirjoitin matkapuhelimen muistioon samaan tapaan kuin alkuperäisiä runomuistiinpanojani mutta myös puhelimen nauhurilla tallentaen. Purin tallenteet kotona samaan tekstitiedostoon, johon kirjoitin.

Seuraavaksi esittelen analyysini tuloksia eli joitakin runokokoelmastani poimimiani tilaa ympärilleen eri tavoin piirtäviä ilmaisuja. Yksittäisten tila-ilmausujen lisäksi olen liittänyt tähän tutkielmaan runo-otteita ja joitakin katkelmia reflektiopäiväkirjastani. Tulosten käsittelyssä olen ryhmitellyt ja yhdistellyt niitä eri alalukuihin taulukossa 1 kuvatulla tavalla.

3.2 Suoria tai kirjaimellisia tilan/paikan ilmaisuja

Runokokoelmasta löytyi eniten suoria tai kirjaimellisia tilan ilmaisuja, kun laskea ilmaisujen määrän alustavan luokitteluni perusteella. Suoriksi tilan ilmaisuiksi katsoin yhden tai useamman sanan mittaiset ilmaisut, joissa on käytetty sisä- tai ulkopaikallissijoja eli jotka käsittelevät jossakin olemista tai jonnekin menemistä. Esittelen seuraavaksi joitakin esimerkkejä näistä. Osa näistä on konkreettisia paikkoja, joissa runon puhuja on runon hetkellä, on ollut aiemmin tai toivoisi olevansa, kuten jäljempänä olevasta esimerkkirunosta 1 näkyy. Osa tiloista tai paikoista liittyy muuhun kuin runon puhujaan, joka tarkkailee näitä asioita ulkopuolelta.

Useimmiten runon puhuja tai jokin muu runossa kuvattu on ihan sisällä jossakin tilassa (sisäpaikallissija): *metsässä; harjulehdossa; puutarhakeinussa; rantavedessä; vinttikammarissa; alakerrassa; Euroopassa; kohdun suojassa*. Toisaalta *kastelukannun vieressä* ei olla minkään sisässä kuten ei myöskään *kasvavan kuun kajossa; mudassa; peilissäni tai tapetissa*. Sisäpaikallissijoja on myös ilmaisuissa *ilmatiloihin; toisiin saariin; silokallioihin; jyvinöiden väliin, köyhään maahan*.

Ulkopaikallissijoja puolestaan on ilmaisuissa: *pilvenhaittoien alla; pinnan alla; pihan laidalla; iltataivaalla; peurojen näkyviksi tanssimilla poluilla; pehmeän pinnan alla;*

hangella; suolla; sänkipellolla; avaralla pellolla; ukkostaivaan alla; supan pohjalla; tervaleppien alla. Molempien tyyppisiä sijoja löytyy ilmaisusta *tutuilla poluilla eksyksissä*, jossa ensimmäinen osa tutuilla poluilla on varsin konkreettinen tilan ilmaisu mutta eksyksissä puolestaan abstraktimpaa.

Seuraavassa runossa (1) esiintyy useampikin edellä esitelty kirjaimellinen tilan ilmaisu. Vaikka tilan ilmaisuissa on konkretiaa, samalla runon verbien konditionaali irrottaa sen konkreettisesta tilasta ja ajasta sarjaksi toiveita tai kuvitelmia. Luulen muistavani tilanteen, jossa kirjoitin muistiinpanot tämän runon pohjaksi: kävelin jossain pellon laidalla myrskyä enteilevässä säässä, katsoin tuleentumista odottavia tähtiä ja tummaa taivasta, kaipasin vapautta ja avaruutta. Pelto ja ukkostaivas molemmat edustavat avaruutta. Runon kokonaisuudessa kuuluu myös väsymys ja uupumus, ja toive, että voisin jättää ne menneisyyteen.

Tahtoisin maata avaralla pellolla
 ukkostaivaan alla
 Unohtaisin käsivarsien uupuneet lihakset
 ja jalkojen painon
 Katselisin vaihtuvia harmaan sävyjä
 miten pilvimassa liikkuu
 kuuntelisin kuinka monta hengenvetoa
 mahtuu jyrinöiden väliin
 (Runo 1)

Joissakin ilmaisuisissa kuuluu toisia selvemmin liikkeen ääni: *alas viettävää rinnettä; kivien ja juurien yli; laidan yli; kohti pohjaa.* Suoraan jostakin tilasta kertovat myös ilmaisut *maanalainen; sammalpatja pehmeä; jalkojen alla kostea saniaismatto.*

Toisaalta oli vaikeaa erotella useamman sanan ilmaisuja osiin ja monet suorat paikanilmaisut luokittelin suoraan muihin luokkiin kuten näköhavaintoihin tai siihen, että joku tai jokin tekee jotakin. Koska huomioin analyysissäni useamman sanan mittaisia ilmaisuja, monet niistä voivat hyvinkin sopia useampaan kuin yhteen luokkaan. Esimerkiksi seuraavassa alaluvussa esiteltäväksi valitsemassani runossa (3) on myös runsaasti edellä kuvaamiani ilmaisuja.

3.3 Erilaisia tekemiseen liittyviä ilmaisuja

Seuraavana luokkana teksteistä nousi erilaisia tekemisen ilmaisuja, jotka samalla kuvaavat tilaa runon puhujan ympärillä. Alaluokkina tässä ovat minä teen jotain ja

joku/jokin tekee jotain. Lisäksi ryhmittelin käskyt, kehotukset ja toiveet tähän samaan alalukuun, koska niissäkin ilmaisuissa jokin tekeminen oli keskiössä.

Oman tekemisen olen runoissani ilmaissut useimmiten preesensissä, jolloin se on läsnä hetkessä. Tällaisia ilmaisuja ovat *hengitän metsän pinnalta kevättä; kuulen kaikki ne heinäsiirkat; kirjoitan sen mitä ympärilläni on; huojun siperianlehtikuusen latvana; silitän koivun kylkeä; panen maate kalliolle; etsin sammalista paljaaksi jääneen reunan*. Näistä viimeksi mainittu voisi olla myös menneessä aikamuodossa mutta runon asiayhteydestä käy ilmi, että sekin on preesensissä.

Joitakin menneessä aikamuodossa olevia ilmaisuja löysin myös: *maalasin saunanoviin kevään; olen kuunnellut kuovin huutoja ja käen kukuntaa; en ole koskaan ajatellut / miten leveä lokin siipien väli / kevään tuuli pistävän kylmä*. Tässä viimeisimmän ilmaisun verbin jälkeen tulevat osat kiinnittävät sen näkö- ja tuntohavaintojen luokkiin.

Mennyttä ja nykyhetkeä molempia on ilmaisussa *katsottuani hetken kauemmas on vaikea tarkentaa / kuivan kesän pieniin mustikoihin*. Tässä partisiippimuotoinen lauseenvastike katsottuani yhdistyy persoonattomaan passiivinkaltaiseen on vaikea tarkentaa -muotoon. Lauseenvastikkeita käytettäneen runoudessa melko vähän.

Joissakin minä-muotoisissa ilmaisuissa on epätavallisia yhdistelmiä kuten *hengitän tähtiä tai tilkitsen haljenneen kuoreni sammalilla*. Näissä näkyy kuvakielisyydestä synestesia eli aistien sekoittuminen (ks. esim. Lummaa, 2010, s. 45).

Joku tekee jotain -ilmaisuja löysin melko vähän. Näissä ilmaisuissa jää joskus epäselväksi, onko *joku* runon puhuja, vaikka se ei olekaan minä-muodossa. Joitakin ilmaisuja on sinä-muodossa ja joitakin hän-muodossa: *tahtoisit huutaa tyrskyt laivojen sekaan; näet tähdet; et tiedä, missä horisontti katoaa; minne hän muuttaisi*. Näistä viimeistä en ollut alun perin luokitellut tilan ilmaisiin mutta otin sen mukaan analyysivaiheessa, vaikka sen esittelemä tila on lähinnä tilattomuutta, avaruutta ja avoimuutta ilman selkeää ympäristöä, johon ilmaisu kiinnittyisi.

Jokin tekee jotain -luokkaan luokittelemiani ilmaisuja on edellisiä enemmän. Tekijänä on usein jokin luonnon elementti: *puut erottavat laakson merestä; sumu eksyy kiemuraisten runkojen väliin; horisontti katoaa; aurinko on kuivannut heinikon; neulaset tukkivat rännit; ojasta säikkyvän heinäorsan siivet väistävät vettä; sateet puhuvat syksyä; miten pilvoimassa liikkuu; muurahaisten valtatie [...] kiertää ojan viertä*. Näissä näkyy paikan ilmaisujen lisäksi erilaisia trooppeja ja figureja.

Jokin tekee jotakin -ilmaiset ovat usein limittäisiä näkö- tai kuulohavaintojen kanssa. Onkin usein vaikeaa määrittellä, kumpaan luokkaan ne luokitellisiin. Ehkä olennaista on se, keskitynkö siihen, mitä tapahtuu vai siihen, että minä tai runon puhuja havainnoi sen, mitä tapahtuu. Seuraavan esimerkkirunon (2) nostin esiin erityisesti tämän alaluvun alle kuuluvan ilmaisun *Metsässä kevätlinnunsilmä katsoo kuusen kuvajaista vieressään* takia, mutta kyseinen ilmaisu voisi olla myös näköhavainto, kuten moni muukin tässä runossa oleva ilmaisu. Määrittelemällä kevätlinnunsilmän

katsomisen jonkin tekemiseksi samalla inhimillistän luontoa ja korostan sen aktiivisuutta ja toimijuutta sen sijaan, että se olisi vain passiivinen katseen kohde. Kuvallisuuden muotona kyse on personifikaatiosta (ks. esim. Parkko, 2021, ss. 94–96).

En ole koskaan ajatellut
miten leveä lokin siipien väli
kevään tuuli pistävän kylmä
Salavan juuren suojassa
piisamin näkinkenkävarasto
Kirkunat kuuluvat
läpi tiukkaan kiedotun
huivin ja hupun kerrosten
Metsässä kevätlinnunsilmä
katsoo kuusen kuvajaista vieressään
(Runo 2)

Seuraavassa runossa tai oikeammin runon osassa (3) on useita tässä ja edellisissä alaluvuissa esittelemiäni tilan ilmaisuja: jonkin tekemistä samoin kuin suoraa tilan ilmaisemista. Tämä on yksi osa neliosaisesta runosta. Muistan kuinka kirjoitin runoa saaristossa kirjoittajakurssilla. Muistiinpanoja olimme tehneet jo aikaisemmin useammallakin kävelyretkellä ympäri saarta. Runotehtävän viritykseksi luimme pitkän neliosaisen runon Louise Glückin kokoelmasta *Uskollinen ja hyveellinen yö*. Tämän jälkeen pyrimme jollain tavoin jäljittelemään kyseisen runon kaavaa.

Omaa runoani rakentaessani palasin saaristoluontoon, muistiinpanoihini ja muistoihini, vaikka kirjoittaessani olin sisällä pienessä saaristomökissä. Hiljaisuudessa, tietyn ajan ja tehtävänannon puitteissa oli hyvä muistella hetkiä ja tiloja, ja aistimuksia ja tunnelmia, jotka olivat vielä aivan lähellä. Vasta tutkielmani analyysivaiheessa huomasin, että nimi jonka annoin runolleni kokoelmaa kootessani, *Vieraililla vesillä*, heijastelee Glückin runon nimeä *Vierailijoita ulkomailta*. Tämä on mielenkiintoista senkin kannalta, että keskimäärin kokoelmani runoilla ei ole nimeä.

2.

Puut erottavat laakson merestä, sumu
 eksyy kiemuraisten runkojen väliin
 jalkojen alla kostea saniaismatto, sinä
 kuin oudon pitkäkäisen kohdun suojassa,
 niin kaukana kavala maailma. Keinuisit
 tervaleppien alla, keinuttaisit
 uneen tuudittaisit rakkaan.

Kuuntelisit. Kuulisit. Valaisit voimaa.

(Runo 3)

Ryhmittelin käskyt, kehotukset tai toiveet erilaisten tekemisten ilmaisujen kanssa samaan luokkaan. Ne eivät ole poimimissani ilmaisuissa kovin useasti esiintyviä. Toiveet näkyvät parhaiten konditionaalista, käskyt ja kehotukset puolestaan verbin käskymuodosta ja joskus myös huutomerkistä. Kuvallisuuden muodoista käskyt ja kehotukset pitävät sisällään figuureita: huudahduksia ja puhuttelua. Runouden perinteistä suoraa luonnon puhuttelua (vrt. Koistinen ym., 2022) ei nostamistani esimerkeistä oikeastaan löydy. Jollekin kohdistetusta puhuttelusta nostan esimerkiksi ilmaisun *älä itke, kuu*, joka toistuu kahdesti yhdessä runossa. Seuraavassa runossa (4) on esimerkkejä huutomerkkiin päättyvistä huudahduksista ja puhutteluista, joilla ei ole varsinaista kohdetta. Siinä esiintyy myös konditionaalissa oleva toive.

Istun kannonnokassa
 kuuntelen lintujen laulua ja tuulen huminaa
 että kuulisin itseni

Harjun päältä näen joen mutkat
 läpi lehdettömien koivujen
 Kuulen kaulushaikaran puhallukset

Älä vie minulta tätä maisemaa!
 Jätä metsä puille ja linnuille,
 kukkasille ja minulle!

(Runo 4)

3.4 Tilan ilmaisuja aistihavaintoina

Miten pidemmälle tunnistamiini tilan ilmaisujen luokkiin pääsin analyysissäni, sitä selvemmin huomasin luokittelun vaikeuden. Aistihavaintojen osalta suuri osa näköhavainnoiksi merkitsemistäni ilmaisuista voitaisiin luokitella toisinkin, erityisesti jokin tekee jotain -luokkaan, jota olen käsitellyt edellisessä alaluvussa.

Tässä on joitakin esimerkkejä ilmaisuista, joiden ajattelen ja muistan olevan näköhavaintoja: *keväätlinnunsilmä katsoo kuusen kuvaajaista vieressään; tuuli karistaa lehmuksenkukkia nurmelle; yksinäiset latvat taipuvat tuulessa; harjun päältä näen joen mutkat; iltaurinko valaisee maalausta odottavan saunanoven; salavan juuren suojassa piisamin näkin-kenkävarasto*. Useimmista näistä myös muistan sen hetken, josta tai jossa kyseinen ilmaisu on syntynyt.

Näköaisti tuntuu olevan näköhavaintoihin perustuvien tilan ilmaisujen määrän perusteella itselleni eniten käytetty aisti, tunnistin nimittäin näitä ilmaisuja toiseksi eniten, noin viisikymmentä, joka on lähes saman verran kuin suoraa tilan ilmaisuja. Näköhavaintoja esiintyy kaikissa erikseen esittelemissäni runoissa.

Suoraan ilmaistuja kuulohavaintoja tunnistin kokoelmasta varsin vähän. Kuulohavainnoiksi tulkittavia ovat ainakin seuraavat ilmaisut, joista voi myös päätellä tilaa: *kirkunat kuuluvoat; vuoroin pehmeää ja ratisevaa lunta; kun humina kulkee harjun sivua pitkin; sängin rahina; rastaiden parvi säestää; kuulen kaulushaikaran puhallukset; kirkuvat lokit muistuttavat kodista, joentöyräistä ja keväisistä pelloista*. Näissä ilmaisuissa erityisesti viimeiseksi kirjaamani on sellainen, jossa runon puhuja on samanaikaisesti nykyhetkessä ja -paikassa sekä muistoissaan tai ajatuksissaan jossain muualla. Toisin sanoen kuulohavainto herättää muistot ja auttaa laajentamaan nykytilan aikaisemmin koettuihin hetkiin ja tiloihin.

Nostan tähän esille edellä viimeisenä kirjaamani ilmaisun sisältävän runon (4), jossa kuulokuvamuiston herättämänä runon puhuja kulkee useissa paikoissa. Runossa on käytännössä kaikkia muitakin analysoimiani erilaisia tilan ilmaisuja. Tämän runon olen kirjoittanut kurssilla iltatehtävänä, tehtävänantona vapaus ja tahto. Kesä oli kuuma ja huone erityisen kuuma. Kurssi oli minulle ensimmäinen erityisesti runon kirjoittamiseen keskittyvä ja sellaisena kohottava kokemus. Kurssiviikon aikana ymmärsin olevani runoilija. Ensimmäisenä iltana annoin ajatusteni palata kodin ympäristöön ja mietin, mikä minulle on vapautta.

muurahaisten valtatie, yksi niistä, kiertää ojan viertä
 rodotarhasta metsään tai toisinpäin
 mustalla massalla yhteinen päämäärä
 ei sen hienompaa kuin pitää populaatiota yllä
 ei ainutlaatuisia ajatuksia, ei poikkeamista polulta

kirkuvat lokit muistuttavat kodista, joentöyräistä
 ja keväisistä pelloista, hikikarpalot jotka valuvat
 noroina otsalta ohi kulmakarvojen
 unettomat yöt tai ne jotka on nukuttu sikeästi

muistetut hetket, tulevaisuudelta lainatut
 hetket, ne tunteet jotka vain vyöryivät yli
 ja ne jotka valitsin *sillä valita minä voim*

valita muut ohi itseni, kulkea mustan massan joukossa
 yhteisin askelin ja olla ihan tavallinen, sellainen kuin
 ihmisen kuuluu, hymyillä, suorittaa, rutinoitua
 muistamatta koskaan kuka oikeasti olen

eräänä unettomana hikisenä yönä, helmikuun
 pakkashuuruisena päivänä tai kahisevien
 vaahteranlehtien oranssilta tuoksuvana aamuna
 valitsin itseni ohi kaiken muun

tuuli karistaa lehmuksenkukkia nurmelle
Tilia cordata on kaunis nimi
 (Runo 5)

Hajuaisti vaikuttaa olevan minulle merkitykseltään vähäinen, jos sen voi päätellä hajuhavaintojen harvinaisuudesta runoissa. Tunnistin alustavassa luokittelussani vain kolme selvästi tilaan liittyvää hajuhavaintoa ja niissäkin kaikissa suoraan esiintyy tuoksua-verbi: *metsä tuoksuu keväältä; lämpöisessä rinteessä tuoksuvat kielot; joki tuoksuu*. Tarkemmalla haulla löysin vielä muutaman hajuhavainnon lisää. Niistä esimerkiksi *jos tuoksuisin kypsältä rukiilta* on ilmaisu, joka voi mielestäni myös kiinnittää runon tilaan ja aikaan – elonkorjuuaikaan, maaseutuun ja peltomaisemaan. Suoriin tilan ilmaisiin luokitteleni ilmaisu puolestaan kuuluu kokonaisuudessaan *kastelukannun vieressä persiljan tuoksu* eli siinäkin on mukana hajuhavainto. Epäsuorempi hajuhavainto on ilmaisussa *kirjoitan likaiset alusvaatteet hikiset kainalot / tunkkaiset lakanat*, joka

saa minut suoraan palaamaan muistoissani hikiseen huoneeseen, jossa runoani kirjoitin.

Merete Mazzarella (2013) kehottaa kirjassaan *Elämä sanoiksi* palaamaan hajumuistoihin ja kirjoittamaan niistä, ja siten löytämään yhteyden aistillisuuteen ja syvempiin kerroksiin. Hajuaisti on ihmisen aisteista sellainen, jossa muistoja säilyy hyvin vahvasti. Sen takia onkin mielenkiintoista, että käytän sitä teksteissäni varsin vähän. Toisaalta olen myös havainnut ilmaisuja, joissa runon puhuja hengittää, minkä voisi katsoa samansuuntaiseksi hajuhavaintojen kanssa, sillä hengittäessä väistämättä ympäröivän tilan hajutkin rynnistävät pyytämättä elimistöön, kuten Mazzarellakin muistuttaa. Hengittämisellä toki on myös muita, metaforisiakin, merkityksiä eikä sitä ensisijaisesti pidetä hajun aistimisen toimintana. Makuhavaintoja puolestaan tässä aineistossa ei esiintynyt lainkaan.

Runojen puhuja on usein läsnä tuntehavainnoissa. Monissa näistä puhuja näkyy ensimmäisen persoonan verbin käytössä tai muussa viittauksessa minään. Erilaisia tuntehavaintoon pohjautuvia tilaa luotaavia ilmaisuja ovat esimerkiksi seuraavat: *kuulen tuulen ennen kuin se kulkee poskillani; jalkapohjia myötää aikaisten syysateiden pehmentämä sänkipelto; tuuli huojuttaa puuta johon nojaan; jäkälä lämmin ja pörheä, sen vierellä sileä tuohi, viileä; suolla kantava hanki; selän alla tuttu maa; jalat tukevasti maassa; pikkusormenpään kokoiset sorakivet hierovat jalkapohjia; tuuli alkaa puhaltaa selkääni; kasvot kohti taivasta; pakkanen poskilla; laskeutuvat jääneulaset.*

Seuraavassa runossa (5) on tuntehavaintojen lisäksi esimerkiksi tilan ilmaisuja omana tekemisenä, ja myöskin sellainen, jossa on aistien sekoittumista eli synestesiaa.

pimeän tullen
hengitän tähtiä

päivänvalolla olisi pakko
katsoa välillä maahan
nyt voin sujuvasti kävellä
kasvot kohti taivasta
katsella hetken
ja pisteet kirkastuvat

silmät kiinnittyvät tiukemmin tähtiin
jalat tukevasti maassa
pikkusormenpään kokoiset sorakivet
hierovat jalkapohjia
(Runo 6)

3.5 Muita havaintoja

Tein poimimistani ilmaisuista myös joitakin muita havaintoja. Kaikki muut havainnot eivät liity yhtä selkeästi tilan ilmaisemiseen mutta pidän silti tärkeänä niiden esiin nostamista. Tarkkailin esimerkiksi sitä, esiintyykö jokin yksittäinen sana merkittävästi useammin. Yksittäisistä tilaan liittyvistä sanoista *metsä* esiintyy useimmiten mutta kuitenkin vain muutaman kerran. Tämä on hyvin ymmärrettävää, kun pohtii yhtä kirjoittamisen perussääntöä vaikkapa Mika Waltarilta (1935/2002, s. 72) alkaen: älä kerro vaan näytä. Metsää ja muita tiloja olen kuvannut runoissa runsaasti eri yksityiskohtien kautta.

Välimerkkejä käytän runoissa niukasti. Ne eivät erityisen selkeästi liity tilan ilmaisemiseen, joten en pohdi niitä tarkemmin kuin edellä käskymuotoihin liittyen. Säkeenylityksiä runoissa on jonkin verran. Niillä voisi ehkä olla jotain vaikutusta tilan ilmaisemiseen tavalla, jolla ne pysäyttävät ajatuksen hetkeksi. Rajaan ne kuitenkin analyysini ulkopuolelle.

Alussa totesin vain sivuavani äänteellisyyttä. Sitä ei tässä kokoelmassa esiinnykään kuin parin tapauksen verran. Ilmaisun *punarinnan varoituks-tiks-tiks-et haapojen välillä* kuulokuvallisuus on varsin selkeää punarinnan ääntelyn jäljittelyä. Onomatopoeiaksi voisin tulkita myös tuntohavainnoksi luokittelmani *kuulen tuulen ennen kuin se kulkee poskillani* -ilmaisun alkuosan *kuulen tuulen*, jonka alliteraatio pitkine u-äänteineen toistelelee tuulen huminaa.

Intertekstuaalisuutta – alluusiota ja sitaatteja – en ollut erityisesti ajatellut pohtia analyysissäni. Yllättäen kuitenkin törmäsin intertekstuaalisuuteen runossani. Luokittelin ilmaisun *muurahaisten valtatie, yksi niistä, kiertää ojan viertä* jokin tekee jotakin -luokkaan (ks. koko runo alaluvussa 3.4). Sen jälkeen huomasin Lummaan vanamoaiheisen runoanalyysin alaviitteestä, että ilmaisu *muurahaisten valtatie* esiintyy Tomi Kontion runossa *Vanamo* (Lummaa, 2012, s. 44; Kontio, 2014, s. 100). Luulin keksineeni kyseisen ilmaisun itse, mutta kun katsoin kirjanmerkkiäni siitä, mihin kohtaan joskus olin Kontion koottuja runoja lukiessani unohtunut, näin että olin jo ohittanut tuon runon ja todennäköisesti siis alitajuisesti viitannut myös siihen. Tämä ilmaisuni onkin termi, josta olen velkaa minua ennen kirjoittaneille, kuten olen monesta muustakin ilmaisusta.

Tietoista alluusiota sen sijaan tai jopa suora sitaatti on tässä tilan ilmaisussa: *niin kaukana kavala maailma*, joka löytyy aiempänä esitetyssä runo-otteesta (3). Viittaus Aleksis Kiven Sydämeni lauluun tuli muistaakseni tunnelmasta, johon runoa kirjoittaessani päädyin.

Tilan ilmaisujen luokittelulla ei noussut esiin joidenkin runokokoelmassa kulkevia linjojen, teemojen tai ilmaisujen toistuvuus, jonka kuitenkin näen kokonaisuudesta itse. Esimerkiksi keltainen väri nousee esiin useammassa kohdassa kokoelmaa,

samoin tiltaltin tikuttava ääni. Alkupuolen runossa esiintyvät sekä keltainen että tiltalti: *Ilta-aurinko valaisee maalausta odottavan saunanoven / keltainen on ystäväallinen väri / en enää ole sille allerginen, en itselleni / mutta tiltaltista erehdyin, se on oppinut / tauottamaan tikitystään.*

Toistot piirtävät yhtenäistä kuvaa tiloista ympärillään. Seuraavassa runossa (6) keltainen väri esiintyy tunnistettavana viittauksena, jos on lukenut kokoelman aiemmat runot. Näin tämä loppupuolen runo yhdistää pitkällä kaarella kokoelman yhdeksi tarinaksi.

Sakean valkoisen seassa harmaata
reikiä ohuita repeämiä alkuja loppuja katkeamia
Keuhkoissa pakkasilman puristama aerosolipilvi
laajenee räjähdyspisteeseen
Selän alla tuttu maa
vesisateiden tiivistämän hangen alla
sammaloitunut nurmi

Katson

Huurteinen männyn latvus
tumman taivaan edessä
Hiljaa laskeutuvat jääneulaset
pakkasenhivenet jäiset kyynleet pehmeille poskille
Kesän lähestyessä loppua maalasin saunanoviin kevään
(Runo 7)

4 POHDINTA

Tätä tutkielmaa tehdessäni löysin yllättäen pari vuotta vanhan työpäiväkirjamaisen merkinnän. Siitä näkyy, miten lähdin runokokoelmani kanssa liikkeelle: en tyhjästä mutta kuitenkin jollain tavalla alusta uudestaan pohtimaan kirjoittajuuttani.

Jos minä kirjoittaisin runoja. Jos minä. Jos minä kirjoittaisin ihan uusia runoja kirjaksi asti enkä lähtisikään keräälemään mitään vanhoja, mitä minä menneiden talvien lumia, kun tänä talvenakin on ihan uutta lunta vaikka muille jakaa. Jos minä vaan laskisin kynän paperille tai sormet näppäimistölle, avaisin silmät, tai voisivat ne melkein kiinnikin olla, sillä osaanhan minä kirjoittaa sokkona melkein mitä vaan, jos näppäimistöllä on oikeat asetukset.

Jos minä antaisin ajatuksieni kuljettaa, antaisin niiden virrata kuin vesi joessa virtaa ja sen koskissa kuohuu, jääkannen alla virtaa ja välillä hyppii vapaiksi pyörteiksi hiomaan jääkannen reunoihin kuvioita. Minulla on tulenpalava tarve kirjoittaa kirja, runoista tai muista, niin tulenpalava, että se jääkin alkaa sulaa, vaikka samaan aikaan pakkanen kohmettaa taivaalta tippuvat pisarat.
(Päiväkirja 22.2.2021)

Päiväkirjamerkintä kulkee samoissa tiloissa, jotka tunnistan runokokoelmasta. Joskus tekstini, kuten myös minä niiden kirjoittajana, kulkevat enemmän joen rantojen suuntaisesti, joskus metsässä. Tämä riippuu varmaan osittain myös vuodenajasta ja siitä, miten helppoa missäkin on vaikkapa lumitilanteen tai kelirikon takia kulkea. Analysoimani kokoelman teksteissä ei kuitenkaan esiinny kaupunkiympäristöä, koska kokoelma on rakennettu enimmäkseen luontorunojen muodostamista runohuoneista.

Mitä tein ja mitä olisin voinut tehdä toisin? Analyysini pohjautui alustavaan luokitteluun, joten otin sen myös tulosten esittelyn perustaksi. Tämä oli oman analyytisen ajatteluni kannalta tärkeä apukeino mutta ei palvellut lukijaa, joten tulosten käsittelyssä yhdistelin analyysiyksiköitä laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Toisaalta analyysini myös tuotti sen verran runsaasti materiaalia ja siitä johtamaani tekstiä, että tarkempi rajaaminen olisi voinut olla tarpeen.

Analyysini vaikeutena tuntui olevan valitsemieni analyysiyksiköitten päällekkäisyys ja limittäisyys. En kuitenkaan pidä tätä analyysin virheenä tai puutteena vaan

ajattelen sen olevan osoitus runojen kerroksellisuudesta. Luokkien limittäisyydestä näkee, kuinka moniulotteinen jo yksikin runo, saati kokonainen kokoelma, on. Tommi Parkko (2021, s. 65) toteaa *Runoilijan työkalupakissa* seuraavasti:

Merkityksellinen runo on kerroksellinen. Siinä on jotain kirjaimellista, ja jotain, joka on enemmän kuin kirjaimellista. Merkityksisyyteen kuuluu ajatuksellisen sisällön lisäksi myös tunteen ja kehollisuuden ilmaisuja. Lukija saa runoista kokonaisvaltaisia elämyksiä, joissa on ajatuksellisen elementin lisäksi jotain koskettavaa, ja jotain, joka saa kehon toimimaan. Viimeksi mainittu liittyy erityisesti rytmiin. Runossa on usein jokin puhutteleva intuitiivisesti koettu taso, vaikka sitä onkin vaikea sanallistaa.

Konkreettista kerroksellisuutta on myös tutkimieni runojen kuvaamissa todellisuuk-sissa. Luonto on läsnä suurimmassa osassa kokoelmani runoja. Luonnossa tila kerros-tuu moneen suuntaan, aluskasvullisuuden alla piilevistä pinnanmuodoista, kasvien juurista ja pikkueliöistä aina korkeimpien latvuksien taivasta kohti kurotteleviin ok-siin asti ja vielä niitäkin ylemmäs. Nämä kirjoittamisen konkreettiset tilat näkyvät ru-noissani moninaisin tavoin.

Yhdistääkö jokin kaikkia tarkempaan analyysiin ottamiani tilan ilmaisuja? Tilan ilmaisut poimivat maiseman yksityiskohtia ja kuvallistavat niitä (vrt. Lummaa, 2010, s. 58). Niissä näkyy erilaista olemista ja aistihavaintoja, jotka samalla kiinnittävät ru-non puhujan osaksi ympäristöään ja rakentavat hänen identiteettiään. Samalla ne ra-kentavat runon puhujan toimijuutta – onhan tilan ilmaisuissa runsaasti niitä, joissa nimenomaan runon puhuja tekee jotain vuorovaikutuksessa tilaan.

Tilan hahmottaminen on myös ajan ja paikan tajua. Se voi olla identiteetin pe-rusta: ajatus että minä en ole vain jotakin vaan minä olen jossakin ja samalla osa jotain suurempaa kokonaisuutta. Joskus voi kadottaa yhteyden tilaan ja kokea itsensä irral-liseksi. Tällöin ympäröivän tilan yksityiskohtien havainnoiminen ja kuvaaminen voi maadoittaa ja tuoda yhteenkuuluvuuden tunteen takaisin.

Tutkielmaprosessini aikana löysin tavalleni kirjoittaa nimen ja kuvauksen. Ar-tikkelissaan *Ehdotuksia luovan kirjoittamisen ympäristöpedagogiikaksi* Koistinen ym. (2022) nimittävät luonnossa kulkien kirjoittamista kävelykirjoittamiseksi. Tunnistan omassa kirjoittamisessani aistimusten herkistymisen luonnon tarkan havainnoinnin ansiosta. Näiden kokemusten sanallistaminen rakentaa samalla kirjoittajuuttani ja minuuttani.

Massey (2008, ss. 70–78) pohtii ihmisten oikeutta paikkaan/tilaan, ja sitä kuka on alkuperäinen ja kuka paikallinen. Ihmisellä on tarve omistaa, vaikka vain mieliku-vissaan. Seuraavassa runokatkelmassa nimitän metsää omakseni, vaikka se ei oikeasti olekaan. Se kuitenkin muuttuu omakseni, kun kuljen siellä, havainnoin, ja kirjoitan sen eläväksi kuvaksi. Olen harmoniassa metsän kanssa.

Luen metsägradua, kirjoittajan metsässä kukkii valkolehdokki. Muistan käydä tar-kistamassa oman metsäni, omat valkolehdokkini. Iltapäivän aurinko on kuivannut heinikon, josta tunnen vain satunnaisen nuokkuhelmikän. Kuulen tuulen ennenkuin se kulkee poskillani.

(Katkelmä runosta)

Runoilija Kristiina Wallin (2014) pohtii runojensa ja ympäröivän tilan suhdetta artikkelissaan *Kaupunki runoissa, runoilija kaupungissa*. Vaikka kaupunkiympäristö poikkeaa runojeni luontoympäristöstä, löydän hänen pohdinnoistaan useita yhtymäkohtia. Hän esimerkiksi kirjoittaa: ”Kun istun työpöytäni ääressä ja kirjoitan, kävelen samaan aikaan kaupungin läpi.” Samaa teen itse runojeni kanssa. Vaikka kirjoitan runomuisiinpanoja suoraan luonnossakin, laajempi ja viimeistellympi kirjoittaminen on Suomessa harvoin mahdollista ulkotiloissa. Sisätiloissa kirjoittaessani koen, että henkinen palaaminen hetkiin luonnossa on välttämätöntä kirjoittamisen edistämiseksi. Kirjoittamisen fyysinen tila ja mentaalinen tila limittyvät: mentaalisesti voi palata mihin tahansa paikkaan, ja mennä vaikka sinnekin, missä ei ole vielä koskaan käynyt.

Wallin (2014, ss. 65–66) puhuu kirjoittamiseensa liittyen rajalla olemisesta: ulko- ja sisätilan rajalla, toden ja epätoden rajalla, olemassa olevan ja kuvitellun rajalla. Tämä resonoi minussa. Koen, että kuvaamalla itseäni ympäröivää tilaa tarkkojen havaintojen avulla voin samalla piirtää erilaisia rajoja ja myös omia ääriviivojani. Ja kuten Wallin, minäkin kaipaen välillä vieraisiin maisemiin, erilaiseen ympäristöön kuin tutut metsät, pellot ja rannat, jotta voin piirtää toisenlaista kuvaa itsestäni ja suhteistani maailmaan.

Autoetnografinen tutkimustapa oli tietoinen valintani. Silti se myös mietityttää paljastavuudessaan. Holman Jones pohtii sitä, miten hänen kokemuksensa eivät ole pelkästään hänen yksityisiä kokemuksiaan eikä hän voi kirjoittaa niistä altistamatta myös läheisiään paljastuksille. (Adams ym., 2017, ss. 7–8.) Runoni eivät ole vielä julkisia mutta olen päättänyt, että kokoelma tulee kirjaksi tavalla tai toisella. Runot ovat oma todellisuutensa, eivät yksi yhteen kirjoittajansa todellisuutta. Niiden syntyhetken ja -tavan avaaminen voi kuitenkin olla paljastavaa. Tässä tapauksessa tasapainottelun kanssa, mitä mistäkin tilanteesta kerron.

Koen edelleen olevani runojen analysoijana noviisi. Olisi hedelmällistä verrata omien runojeni analysoimista jonkun toisen runojen analysoimiseen mutta jälkimmäisestä minulla on liian vähän kokemusta. Pohdin silti omien tekstieni analysoimista ja miltä se tuntuu. Onko tällainen itsereflektointi validi tapa tehdä tutkimusta? Näenkö runojen kirjoittamisen tilan, joka usein on samalla runossa esiintyvä tila, erityisellä tavalla nimenomaan siksi, että kirjoitan? Analyysissäni katseeni oletettavasti tarkentuu tiettyihin asioihin.

Schindler ja Schäfer (2020) näkevät tutkijan autoetnografisten muistiinpanojen siirtyvän jonkinlaiseen välitilaan, puolittain vieraiksi, puolittain tutuiksi. Tällöin tutkijasta tulee lukija-kirjoittaja, ja hän pystyy etäännyttämään itseään omasta tekstistään ja katsomaan sitä analyttisemmin. Yksi keino, millä olen pyrkinyt etäännyttämään, on ollut käyttää käsitettä runon puhuja. Koen että jossain määrin olen kyennyt käsittelemään runojani ja niiden sisältämiä tilan ilmaisuja ulkopuolisen silmin mutta en

toki täysin eikä se ollut tässä tarkoituskaan. Jatkossa voisi tutkia kirjoittamisen tiloja muidenkin runoilijoiden, tai miksei myös muiden genrejen kirjoittajien kohdalla.

Tutkielmaa tehdessäni on ollut mielenkiintoista huomata, millaisia polkuja olen kulkenut kirjoittamisessani. Omat ennakko-oletukseni ovat enimmäkseen vahvistuneet: myös omien runojeni analyysi paljastaa sen, että tarkkailen luontoa ja kirjoitan paljon erilaisia aistihavaintoja ympäriltäni. Tietoisuuteni omasta kirjoittamisprosessistani on syventynyt merkittävästi.

Kävin taas kirjoittamassa metsää itselleni. Ensin tosin kävin joella muistuttamassa itseäni siitä, että sekin on olemassa. Kävelin pellon poikki rantavallille, tunnustelin lumen alta vähitellen paljastuvaa sänkeä ja pehmeää pintamaata. Haistoin sängin tuoksussa jotain tuttua syksyistä. Katselin metsälämpäreiden heijastuskuvassa väreileviä raitoja. Katoavaa rantarailoa. Kuulin kurjet! Ääni kulki jostain idän suunnasta vähän etelään päin. Eivät asettuneet, ei vielä.

Päivä oli pitkä, käsitelimme kuusi kandityötä. Tuntui hyvältä kuunnella niitä, mielelläni asetun osaksi tätä joukkoa. Samalla pelottaa. Olen niin keskeneräinen. Työni on niin keskeneräinen. (Reflektiopäiväkirja 25.3.2023)

Samalla kun olen rakentanut runojeni puhujan identiteettiä, olen rakentanut ja vahvistanut omaa kirjoittajaidentiteettiäni. Identifioin itseni metsärunoilijaksi, koska se on minusta kuvaava ja samalla hauska titteli, mutta todellisuudessa olen tilanteen mukaan myös jokirunoilija, suorunoilija, saaristorunoilija – eli ehkä laajemmin ilmaistuna luontorunoilija. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa puoli identiteettiäni runoilijana, vaikka se onkin tällä hetkellä vahvin.

Metsässä olen kaikkein useimmin. Metsässä kuljen kivien ja juurien yli, astun peurojen näkyviksi tanssimilla poluilla, asettelen jalkojani kivien väleihin varoen vauhtia ja alas viettävää rinnettä kuin joskus sanojani, jotka pyörivät tavalla, jota en tarkoittanut. Metsässä haalaan tiukasti tuttuja puuta (vaikka sitä en runoihin kirjoittanutkaan). Metsässä, harjulehdossa istun, seison, makaan allani sammalpatja pehmeä ja lähes lämmin. Siellä hengitän metsän pinnalta kevättä, siellä kirjoitan sanani muistiin, fragmentit kännykän muistioon – siellähän minun työpäiväkirjani on, vähäsanainen toki ja monin osin samansisältöinen kuin runoni. (Reflektiopäiväkirja 24.3.2023)

Luontorunoilijan identiteettini on sopusoinnussa sen kanssa, miten kirjoittamisen tilat näkyvät tämän tutkielman kohteena olleessa runokokoelmassani. Oman kirjoittamiseni tilat ovat useimmiten konkreettisia hetkiä lähiluonnossa ja joskus kauempana. Voin päästä niiden tilojen äärelle myös jälkikäteen kirjoittamalla, ajattelemalla, muis- telemalla. Tällöin tilallisuudesta häivähtää esiin sekin puoli, joka ei ole niin konkreettista: muistumat ja mielen piirtämät hetket, tunnelmat ja tunteet jotka muistetuissa hetkissä heräsivät. Näin konkreettiset ja mentaaliset tilat lopulta limittyvät tässä työssä, kuten ne limittyvät myös kirjoittavan ihmisen todellisuudessa.

LÄHTEET

- Adams, T. E., Ellis, C. & Holman Jones, S. (2017). Autoethnography. Teoksessa J. Matthes, C. S. Davis & R. F. Potter (toim.), *The International Encyclopedia of Communication Research Methods* (ss. 1–11). Wiley.
<https://doi.org/10.1002/9781118901731.iecrm0011>
- Ahti, R. (2002). *RunoAapinen*. SanaSato.
- Bochner, A. & Ellis, C. (2016). *Evocative Autoethnography: Writing Lives and Telling Stories*. Routledge.
- Colyar, J. E. (2013). Reflections on Writing and Autoethnography. Teoksessa T. E. Adams, S. Holman Jones & C. Ellis (toim.), *Handbook of Autoethnography*. Taylor & Francis Group. ProQuest Ebook Central,
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=4531727>.
- Glück, L. (2014). *Uskollinen ja hyveellinen yö*. [Suom. Anni Sumari.] Enostone kustannus.
- Harper, G. (2012). Creative Writing Habitats. Teoksessa D. Donnelly & G. Harper (toim.), *Key Issues in Creative Writing*. E-kirja. Multilingual Matters.
- Hast, S. (14.3.2023). Kirjoittaminen kuuluu kaikille. Yle, kolumnit. <https://yle.fi/a/74-20020833>
- Ihanus, J. (toim.) (2022). *Terapeuttinen kirjoittaminen*. Basam Books.
- Kainulainen, S. (2010). Runoanalyysin lähtökohdat : Hämmennyksestä hahmottamiseen. Teoksessa S. Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa (toim.), *Lentävä hevonen : Välineitä runoanalyysiin* (ss. 17–40). Vastapaino.
- Kantokorpi, M., Lyytikäinen, P. & Viikari, A. (1990/2012). *Runousopin perusteet*. Palmenia-sarja 7. Gaudeamus.
- Karjula, E. (2016). Kirjoittaminen rituaalisena leikkinä. Teoksessa A. Arlander, L. Gröndahl & M. Silde (toim.), *Tekijä – teos, esitys ja yhteiskunta* (ss. 334–338). Teatterintutkimuksen seura. http://teats.fi/wp-content/uploads/2017/02/TeaTS6_06-Tutkimusesittelyt.pdf
- Karjula, E. (2020). *Sommitellut muusat : rituaali ja leikki luovan kirjoittamisen prosesseissa ja kirjoittajaryhmän toimissa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, kirjoittaminen. ntamo. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8506-6>
- Kontio, T. (2014). *Runot 1993–2011*. Teos.
- Koistinen, A.-K., Laininen, H., Niemi-Pynttari, R. & Säaskilahti, N. (2022). Ehdotuksia luovan kirjoittamisen ympäristöpedagogiikaksi. *Joutsen*, 2022, 83–97. <https://doi.org/10.33346/joutsensvanen.114936>
- Lamberg, J. (2019). Julkaiseminen ajattelun ja kirjoittamisen jatkumona. *Informaatiotutkimus*, 38(2), 38–50. <https://doi.org/10.23978/inf.83316>
- Lummaa, K. (2010). Aihe, motiivi, teema ja topos : Miksi runossa kuvataan kukkaa? Teoksessa S. Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa (toim.), *Lentävä hevonen : Välineitä runoanalyysiin* (ss. 41–65). Vastapaino.
- Massey, D. B. (2005). *For Space*. Sage.

- Massey, D. (2008). *Samanaikainen tila*. (Toim. M. Lehtonen, P. Rantanen & J. Valkonen. Suom. J. Rovio.) Vastapaino.
- Mazzarella, M. (2013). *Elämä sanoiksi*. Tammi.
- Mäki-Penttilä, S. (2020). Metsänpohjan kautta kohtasin ulkoilmakirjoittajat. *Scriptum : Creative Writing Research Journal*, 7(2), 116–123.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202010166266>
- Parkko, T. (2021). *Runoilijan työkalupakki*. Avain.
- Perec, G. (1974/1992). *Tiloja / Avaruuksia*. (Suom. V. Keynäs, ranskankielinen alkuteos julkaistu 1974.) Loki-Kirjat.
- Ratia, T. (2010). Runon kuvakielisyyden ulottuvuudet : ”Niin kuin äärimmäistä olisi kutsuttu”. Teoksessa S. Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa (toim.), *Lentävää hevonen : Välineitä runoanalyysiin* (ss. 121–143). Vastapaino.
- Schulte Nordholt, A. E. (10.11.2022). Georges Perec and his Sites of Memory. *leiderartsinsocietyblog*.
<https://www.leidenartsinsocietyblog.nl/articles/georges-perec-and-his-sites-of-memory>
- Tienari, J. & Kiriakos, C. (2020). Autoetnografia. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. E-kirja. Gaudeamus.
- Tieteen termipankki. (2023a). *Kirjallisuudentutkimus:aihe*. Haettu 14.3.2023 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:aihe>
- Tieteen termipankki. (2023b). *Kirjallisuudentutkimus:motiivi*. Haettu 14.3.2023 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:motiivi>
- Uotinen, J. (n.d.). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 12.1.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodologiaopetus/kvaliteoreettiset-metodologiset-viitekehykset/autoetnografia/>
- Wallin, K. (2014). Kaupunki runoissa, runoilija kaupungissa. *Alue ja ympäristö*, 43(2), 62–66. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64822>
- Waltari, M. (1935/2002). Aiotko kirjailijaksi? (3. painos. Alkuperäisteos julkaistu 1935.) WSOY.